

**Målsetting, strategi, misjonsmotiv.
Momenter til den pågående strategiprosessen i NLM.¹
Avskjedsforelesning**

Erling Lundeby
Pensjonert arkivar NLM / førstelektor FiH
erling.lundeby@gmail.com

Resumé:

Norsk Luthersk Misjonssamband er inne i en prosess der det nå skal legges strategier for de ulike misjonsfelt for flere år framover. Artikkelen del 1 vil påpeke at i dette arbeidet må det tydeligere enn tidligere komme fram hva som er konkret målsetting, foranderlig strategi, og tilgjengelige ressurser. I del 2 peker forfatteren på at tidligere strategidokumenter er for svake når det gjelder å formulere sterke misjonsmotiv. Guds menighet som Guds nye familie må få større plass i NLMs tenkning, både i Norge og på misjonsfeltene. Nye kristne er vår familie, og i Guds rike blir vi bundet sammen i et fellesskap der vi gjensidig støtter og hjelper hverandre utfra ulike faser og roller i livsløpet.

Keywords

Målsetting – strategi – misjonsmotiv – selvunderhold – ansvarlighet vs uavhengighet –
Guds menighet = Guds familie

NLM er i dag engasjert i evangelisk og diakonalt arbeid i en rekke land på tre ulike kontinent. I noen av landene er arbeidet av nyere dato der det har vokst fram kristne fellesskap, men det er ennå ikke etablert noen kirke. På andre felt er det snakk om kristne i andre eller tredje generasjon i mer eller mindre modne kirker. Det er åpenbart at NLM ikke kan forholde seg til disse ulike fellesskapene på samme måte. Det fordrer en viss organisatorisk fleksibilitet. Det legger et stort press på og stiller høye krav til misjonens administrasjon. Personlig opplever jeg, og mange med meg, at NLM har rom for forbedring på dette feltet, særlig når det gjelder hvordan strukturelt forholde seg til de noe eldre samarbeidspartnerne våre.

¹ Artikkelen er en bearbeidet versjon av min avskjedsforelesning ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole, 13.5.2019.

Etter generalforsamlingen i 2018 er det blitt satt i gang et bredt og omfattende strategiarbeid som skal legge føringer for NLMs misjonsvirksomhet i mange år framover. Jeg vil i denne artikkelen rette søkelyset på to forhold som, slik jeg ser det, vil gjøre NLM bedre i stand til å forholde seg konstruktivt til sine eldre og yngre medarbeidere i årene framover. Det første har å gjøre med hvordan vi planlegger og gjennomfører vårt arbeid, d.e. om mål og strategi, og det andre handler om hvordan vi grunnleggende ser på hva det er å drive misjon. Det er min oppfatning at kristen misjon (i kortform) er bl.a. å invitere nye inn i Guds familie.

Målsetting og strategi

Det første spørsmålet er altså knyttet til målsetting og strategi. NLM har i en årrekke holdt seg med ulike strategier, og administrasjonen har trofast fulgt opp ulike vedtak og sørget for at arbeidet følger de linjer som dokumentene har lagt opp til. Det er prisverdig i et landskap som viser seg å være slik som forutsatt. Erfaring viser imidlertid, at å tviholde på strategiske vedtak når premissene for vedtaket er endret, dvs. omstendighetene har endret seg underveis, det avfører ikke lite frustrasjon. Dette må utdypes.

Hva betyr termene?

Men la oss først si litt mer om termene. *Målsetting* = det man søker å oppnå. NLM har et motto som på mange måter er en målsetting: «Verden for Kristus!»

Ordet *strategi* er tatt fra militær tankegang (gresk: strategos = generalkunst)². Den prøyssiske *strategen* Carl von Clausewitz skal ha uttalt: «Krig er fortsettelsen av politikk... med andre midler.» For å oppnå politiske (eller andre typer) mål utarbeider man en strategi.

Strategi har gjerne blitt brukt om forberedelser og posisjonering før eventuelle slag, mens *taktikk* har vært benevnelsen for de ulike bevegelser som gjøres under slagets gang.

Man ser fort hvordan terminologien kan brukes i ulike typer strid og i overført betydning. Paulus er vel kjent med saken. Han engasjerer seg i åndelig strid, og som apostel inntar han en generals posisjon, se f.eks. 1 Kor 10,4; Efe 6,10ff; 1 Tim 1,18; 2 Tim 4,7 o.a.

Målsettingen må operasjonaliseres

I et planleggingsarbeid må det altså utarbeides en konkret målsetting. Men en overordnet og generell målsetting må *operasjonaliseres*, d.e. målsettingen må gjøres så konkret at det er mulig å utarbeide praktiske handlingsplaner som gjør det mulig å nå dette målet. Målsettingen må i størst mulig grad oversettes til målbare størrelser som en kan forholde seg til.

La oss ta et eksempel: *Lima for Kristus!* En slik langsiktig målsetting kan deles opp i mindre enheter der første ledd kan hete: *Starte opp fem bibelgrupper i Lima i løpet av de neste tre år.* Med en slik kortsiktig målsetting kan en evaluere framgang i arbeidet. Hvordan ligger vi an?

Strategien er detaljert og praktisk

I tillegg må det legges en strategi. Hvordan komme i gang med bibelgruppene i Lima? Sett tre misjonærenheter på oppgaven. De skal primært arbeide blant studenter knyttet til universitetet,

² Encyclopedia Britannica, Macropedia: «Warfare, Conduct of», volume 14, s. 558.

men være åpne for andre muligheter, f.eks. diakonale oppgaver. Det bevilges et antatt tilstrekkelig pengebeløp.

Forholdet mellom målsetting og strategi

Misjonærteamet i Lima har nå en klar målsetting og en antatt god strategi. Nå er de klare til å starte arbeidet. Målsettingen er klar, men vil de oppnå den ved å holde seg til strategien?

Sentrale premisser for strategien er at universitet er åpent og har studenter, at misjonærene kan få kontakter, at de finner egnet møtelokale, at bo- og arbeidsforhold for misjonærene muliggjør konsentrasjon om tjenesten etc. Hvis ting av vesentlig betydning endrer seg underveis, må strategien vurderes og kanskje legges om. Hva om universitet blir stengt og studentene blir sendt hjem? Det er vanskelig, kanskje umulig å etablere seg på campus og få kontakt med studenter. Det som altså i utgangspunktet fortonet seg som en åpen dør til Lima, viser seg ikke å være åpent.

Eller uventede ting kan skje. Det kan åpne seg helt uventet andre dører, f.eks. blant nabofamilier eller blant barn og unge der en har bosatt seg. Da vil en kanskje måtte revurdere og justere strategien, men det er kanskje ingen grunn til å endre den opprinnelige målsettingen. Gud har åpnet en annen vei til *Lima for Kristus!* Målsettingen står fast, men strategien kan forandre seg.

En klar målsetting og gjennomarbeidet strategi gir trygghet

Et arbeidsfellesskap med en klar og tydelig målsetting kombinert med en dynamisk strategi (= gjenstand for forandring, utvikling eller bevegelse) vil kunne tegne ut klart definerte roller og forventninger. Det vil gi trygghet i egen oppgave og til fellesskapet.

God ledelse i et slik fellesskap består bl.a. i at man ved jevne mellomrom i åpenhet drøfter hvordan man ligger an i forhold til både målsetting og strategi. Kanskje begge må justeres – opp eller ned. I en gitt situasjon der man insisterer på å fortsette med vedtatt strategi på tross av at premissene har blitt dramatisk endret i negativ retning underveis, er ikke eksempel på god ledelse. Man risikerer da å gå på store tap, og man vil ikke oppnå målsettingen.³

Praktisk eksempel

På et av våre misjonsfelt, der jeg har noe erfaring, ble det formulert en målsetting og lagt en strategi rundt 2002⁴. På gitte premisser så man for seg at i 2012 skulle NLM trekke seg ut, og kirken burde kunne drive på egen hånd med minimal støtte. Men premissene endret seg dramatisk på flere punkter, d.e. omfattende nasjonal uro, økonomisk utroskap, og manglende opplæring. Ikke engang NLM selv fulgte opp sine egne uttalte intensjoner fra 2002 når det gjaldt misjonærplasseringer. Men i 2012 trakk NLM seg tilbake – ifølge vedtak fattet i 2002.

³ Militære avveininger i en slik situasjon er mesterlig formulert i klassikeren av Sun Zi: *Krigføringens kunst*. Oslo; Damm, 2006, ss. 106-107: «3) Krigføringens mål er seier. Dersom kampene strekker ut i tid, blir våpnene sløve og moralen slett. Når soldatene angriper byer, vil det tappe dem for krefter. 4) Når hærens felttog trekker i langdrag, vil ikke statskassen strekke til. 5) Når våpnene er sløve og iveren svekket, og alle dine krefter tappet og ressursene oppbrukt, vil herskerne i nabostatene utnytte din svakhet og angripe. Selv om du har kloke rådgivere, vil ingen av dem være i stand til å legge gode planer for det som måtte komme. 8) De som ikke forstår farene ved å bruke makt, er heller ikke i stand til å forstå hvordan makt brukes til ens fordel.»

⁴ North West Diocese (NWD) av Evangelical Lutheran Church in Kenya (ELCK).

«Strategien står fast.» Den lokale kirke var mangelfullt forberedt, og det har av ulike grunner vært ei særst vanskelig tid etterpå.

Disse vanskene kan være sammensatte og kompliserte, men det har ikke blitt bedre av at det fra NLMs side synes å ha rådd en grunnleggende uklarhet i forholdet mellom målsetting og strategi. Slik jeg ser det hadde vi i 2012 ikke oppnådd målsettingen. Da var det ikke rett å avslutte – selv om strategien fra 2002 sa at vi skulle gjøre det. Det var våre nasjonale venner som i dette tilfelle måtte bære omkostningene av en slik strategisk feil fra misjonens side.-

Liknende situasjon kan beskrives fra flere av våre felt – med noen variasjon.

Hvordan kan det ha seg at vi har kommet i en slik situasjon? Vi må se på de siste års styringsdokumenter for NLM.

Analyse av ulike styringsdokumenter i NLM

I «Prinsipperklæring om misjon. NLMs misjonsstrategi i 90-årene» (1992) er målsetting og strategi ikke uttrykkelig tematisert. Man snakker om «misjonens mål», f.eks. «... det er klart uttalt mål for misjonsarbeidet», «grunnlaget for arbeidet», «det må legges til rette for» etc., før man går over til å drøfte ulike samarbeidsmodeller, d.e. integrasjons- og sideordningsmodellen.⁵

I «Ingen snarvei for evangeliet» (2000), ble det vedtatt en «målsetting»⁶ for de enkelte felt, og gjennomføringen av denne ble overlatt til feltet og hovedadministrasjonen. Det virker reflektert og strukturert, men delegerer til andre å nærmere konkretisere målsettingene og tilhørende strategier.

I «Herre, vis oss din vei» (2003) er intensjonen at det skal være et «strategi-dokument»⁷, men det føres også inn en annen term, d.e. «visjonsdokument»⁸. Sammenhengen og bruken tyder på at visjon og strategi er til dels sammenfallende. Dokumentet bruker også «målsetting»⁹ og «visjonene for»¹⁰ uten at jeg kan se at det er en gjennomtenkt bruk av begrepene der de hver for seg har en avgrenset betydning. I konteksten går det rimelig greit fram hva NLM vil, men denne uttrykte viljen er bare tidvis og delvis operasjonalisert og konkret. Denne utydelighet skaper uklarhet og medfølgende usikkerhet.

«NLMs misjonsstrategi mot år 2020» (2009) er en «strategimelding» av «generell karakter»¹¹. Misjonens mål og viktige prioriteringer (i seks punkter) blir prisverdig løftet fram, faser i arbeidet blir skissert, og ulike arbeidsmåter blir beskrevet. I generelle termer varsles til slutt at «etablert arbeid» vil reduseres til fordel for «nyere satsningsområder». Slik jeg vurderer det er dette ikke en heldig formulering av en strategi. Vi har jo sett at en god strategi er en konkret handlingsplan. I beste fall er dokumentet en målsetting, og en grei redegjørelse for hva misjonen

⁵ *Prinsipperklæring om misjon. NLMs misjonsstrategi i 90-årene*. Oslo; Lunde, 1992, ss. 15-16.

⁶ *Ingen snarvei for evangeliet. Handlingsplan for ytemisjonsarbeidet*. Forelegg til GF Ålesund. Oslo, 2000, s. 21, 24 etc.

⁷ *Herre, vis oss din vei. Visjonsdokument for perioden 2003-2009*. NLM, 2003, s.6.

⁸ *Ibid.* s. 5.

⁹ *Ibid.* s. 11.

¹⁰ *Ibid.* s. 23.

¹¹ NLMs misjonsstrategi fram mot år 2020. «Der hvor Kristi navn ikke er nevnt.». Pkt. 7, avslutning.

står for og hvilke prinsipper en vil arbeide etter. På de enkelte misjonsfelt, og i de ulike arbeidsgrener har det i etterkant vært påkrevd å formulere strategier for å virkeliggjøre de visjonene, målsettingene, prioriteringer og kjerneverdier¹² som GF 2009 hadde vedtatt.

Dokumentene drøftet ovenfor er altså ikke preget av klare begreper og et etablert språk. Det har hersket en terminologisk uklarhet.

For framtida vil jeg hevde at NLM må tilstrebe større klarhet. NLM må bruke et anerkjent språk som medarbeidere og samarbeidspartnere kan kjenne igjen og forholde seg til.

Foreløpig oppsummering og konklusjon

1. NLM har *målsettinger* og *visjoner*. Disse må gis et konkret, målbart uttrykk på de ulike misjonsområder.
2. For å nå disse mål må utarbeides *strategier*. Strategi må jevnlig justeres for å forsikre seg om at man med gitte ressurser når målsettingen.¹³

Misjonsmotiv i NLM

Nå beveger vi oss over i den andre delen av mitt innlegg. Hva er det å drive evangelisering og misjon? Hvordan begrunner vi vår virksomhet? Her vil jeg hevde at NLM bør ha en misjonsforståelse som er fyldigere enn det som teoretisk og praktisk har kommet til uttrykk de siste årene. Jeg vil gjøre spesielt oppmerksom på det bibelteologiske materialet vi finner om «familie» i Bibelen. Det materialet bør ha en mer framtrædende rolle i vår missiologisk/strategiske tenkning og praktiske teologi både hjemme og ute.

Spørsmålet er: Hvilke bibelteologiske hovedmotiv fungerer på grunnleggende vis som basis og veiledning i NLMs evangeliserings-, misjons- og kirkearbeid?

Misjonsmotiv gir bilder og modeller

Van Rhenen har på en oversiktlig måte pekt på ulike teologiske bilder og/eller modeller som har motivert kristent arbeid til ulike tider.¹⁴ Han vil i kortform beskrive det som

- 1) Missio Dei (Guds misjon = det er Gud i siste instans som arbeider, på mangfoldig vis)
- 2) Guds Rike (= vi søker å bringe Guds rike nærvær og velsignelse til mennesker)

¹² I et foreløpig utkast, lagt fram på Rådsmøtet 2008, er prioriteringene kalt «kjerneverdier». Se framlegget, ss. 3-8.

¹³ J.M. Terry & J.D. Payne: *Developing a strategy for missions. A biblical, historical, and cultural introduction*. Grand Rapids; Baker, 2013, ss. 224-236 gir utmerket hjelp i et slikt planleggingsarbeid, se også J.M. Terry: *Missiology. An introduction to the foundations, history and strategy of world missions*. Nashville; B&H Publishing Group, 2015, s. 384ff.

Det er litt underlig at arbeidet med strategi etc. er preget av slik uklarhet når det i en årrekke har foreligget missiologisk handbøker som gir utmerket veiledning i disse spørsmål, se f.eks. E.R. Dayton og D.A. Fraser: *Planning strategies for world evangelization*. Grand Rapids; Eerdmans, 1980 eller også D. Solheim og O. Sæverås: *Innføring i missiologi*. Oslo; Fjellhaug Skoler/Biblia, 1992, ss. 151ff.

¹⁴ Van Rhenen, s. 63ff.

- 3) Inkarnasjon (= som Jesus må misjon og misjonærer tilpasse seg og arbeide på mottakers premisser)
- 4) Korsfestelse og oppstandelse (= vekst og framgang kommer bare gjennom arbeid og strev og Guds underfulle inngripen).

Andre forfattere vil trekke fram andre bilder og motiv, samtidig som en kan vurdere noe ulikt hvordan disse har fungert motiverende i misjonsarbeidet.¹⁵ Det som er klart er at når misjonen har tatt sin inspirasjon fra uheldig hold, har det ført svært galt av sted, jfr. koloni-tida, social gospel-bevegelsen etc.¹⁶

I vår sammenheng her vil vi bare påpeke det nødvendige i at vårt misjonsarbeid må være motivert av bibelsk tankegods og praksis. Kirken er bygd på «apostlenes og profetenes grunnvoll, og hjørnesteinen er Kristus Jesus selv», Efe 2,20. Det bør innebære at vi, på en reflektert måte, har samme motivasjon og fundament som apostlene og Jesus selv. Reflekterer NLMs strategidokumenter det? La oss se på ett av dem som faktisk er relativt fyldig på dette punkt:

Viktige misjonsmotiv i NLM

I *NLMs misjonsstrategi mot 2020* peker forfatterne på de viktigste prioriteringene i misjonsarbeidet, utfra Bibelen:¹⁷

1. Vi vil ut med evangeliet til de minst nådde folkeslagene og folkegruppene (jfr. Paulus' uro og kall til å gå videre – inkarnasjons-motiv?).
2. Vi vil sende mennesker som tjener Gud i ord og handling (misjonærer er utsendt, kalt til å være Jesu etterfølgere – inkarnasjonsmotiv).
3. Vi vil vektlegge Åndens virke gjennom Ordets forkynnelse (Guds rike vokser ved forkynnelsen – Guds rike-motiv).
4. Vi vil vise nestekjærlighet og omsorg for alle mennesker (går i Jesu fotspor i diakoni og bistand – Missio Dei/Guds rike/inkarnasjons-motiv).
5. Vi vil arbeide for at nydannede menigheter får en lokal forankring (forkynnelse og undervisning har lokal kulturell forankring – inkarnasjons-motiv).

I de andre dokumentene nevnt tidligere kan jeg ikke se at det har blitt gitt plass til et konkret punkt om grunnleggende motiv i misjonen,¹⁸ kanskje med unntak av *Prinsipperklæringen* (1992)¹⁹.

¹⁵ Bosch tegner opp hele 13 ulike paradigmer. D.J. Bosch: *Transforming mission. Paradigm shifts in theology of mission*. New York; Orbis books, 2005, ss. 368-510.

¹⁶ J. Verkuyl: *Contemporary missiology. An introduction*. Grand Rapids; Eerdmans, 1978, ss. 163-204 har en omfattende drøftelse av ulike *rene* (lydighet, kjærlighet, bringe ære til Gud, eskatologi, hast, personlig) og *urene* (politisk og kirkelig imperialisme, kulturspredning, handel) motiv, og viser hvordan katolsk og protestantisk misjon har vært preget av varierende motiv og målsettinger. Takk til prof. T. Engelsviken som gjorde meg oppmerksom på denne verdifulle drøftingen!

¹⁷ *NLMs misjonsstrategi fram mot år 2020*, pkt. 3.

¹⁸ I *NLMs misjonsstrategi fram mot år 2020*, pkt. 1 leser vi: «Misjon er dypest sett et arbeid Gud gjør – gjennom mennesker han kaller.» Er dette et forsiktig forsøk på å formulere misjon = Missio Dei?

¹⁹ Der heter det, under Målsetting: 1) Sendemisjon, 2) Sjelevinnerdimensjonen, 3) Bygge de helliges samfunn. *Prinsipperklæringen*, s. 6.

Spørsmålet er da om inkarnasjon, Guds Rike, og Missio Dei-motivene, slik de er utviklet og forstått i NLM, er bibelteologisk omfattende nok for det arbeidet som vi faktisk står i og ønsker å være med og bygge? Undertegnede opplever at disse motivene må suppleres, eventuelt spisses, med familie/fellesskap-begrepet.

Men, er ikke dette teologisk flisespikkeri?

Teologisk språk er viktig

Språket vi bruker er med på å skape og beskrive den virkelighet og erfaring som vi omtaler. Derfor er termer og begreper uhyre sentralt – også i misjonsarbeid. Flere har pekt på den vending en kan observere der misjonsarbeid og diakoni tappes for teologisk språk fordi det er under sterkt press fra andre sekulære fagfelt.²⁰ Et blomstrende misjonsarbeid er helt avhengig av at de bibelske hovedmotiv, bilder og modeller tegnet ut i GT og NT styrer motivasjon, målsettinger og strategier mm.

Familien - individualisme - kollektiv

Familie og klan har opp gjennom historien alltid stått sentralt i alle samfunn. Men denne grunnleggende fellesskapsforståelsen svekkes nå alvorlig i den vestlige del av verden. I Østen, Afrika og Sør-Amerika blir familien fremdeles gjennomgående oppfattet som den grunnleggende enheten i samfunnet. Sosialantropologisk forskning kan dog påvise ulike måter et individ definerer seg med utgangspunkt i familie/klan/fellesskap.

Den sterke individualismen, ofte kombinert med ensomhet, som vi er fortrolig med i Vesten (og i Norge i særdeleshett) er altså ikke det typiske. Dette påvirker selvsagt vår misjonsvirksomhet. Vestlige misjonærer vil ha et *individualistisk handikap* i sin tjeneste. Vi har f.eks. vansker med å forstå vegringen mot å fatte beslutninger uten at viktige andre blir involvert. Men er beslutningen tatt vil den enkelte stå sterkt.

Vi kan også se store svakheter ved en slik kulturell binding til omgivelsene. En mottaker kan på uheldig vis være for bundet til kollektivet og finner det vanskelig ta tak i eget liv. Hvordan andre reagerer på et budskap vil i for stor grad øve avgjørende innflytelse på hvordan vedkommende selv forholder seg til det. Den sterke fellesskapstanken kan altså slå begge veier og spiller en stor rolle i beslutningsprosesser.

²⁰ Ivar Vegge: «I og med at norsk misjon er blitt så avhengig av offentlige bistandsmidler, er det en fare for at en endimensjonal og snever idé om økonomisk utvikling og bærekraft, som styrer mye av bistandstenkingen, også blir førende for hvordan en evaluerer norsk misjons diakonale prosjekter». Vegge vil også markere avstand til et ensidig økonomisk fokus og hevde alternative kriterier for å måle god bistand: «Målet for bistand kan være bedre tjenester overfor fattige befolkninger, politiske endringer i retning demokrati, fattigdoms- eller rettighetsorientering, eller miljøforbedringer. Disse er nesten uavhengig av økonomisk vekst». I, «Fra økonomisk 'selvunderholdende' kirker til 'ansvarlige partnerkirker'. En drøfting av pengebruk i misjonsarbeid.» *Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap*, 1/2018, s. 24.

R. Ahonen er innom samme sak når han skriver: «Mission and its terminology arise out of ecclesiology and the worship of the church, whereas development aid has largely taken over the language of social policy, so that its terminology has been formulated in accordance with the demands of international research and political goals and shows a complete lack of religious connotations.» *Mission in the new millennium*. Helsinki; Finnish Evangelical Lutheran Mission, 2000, s. 242.

Nye kristne i Urkirken ble knyttet til en husmenighet

Familien sto i sentrum også i oldtid og i Bibelen. Karl Olav Sandnes har gjort en lærerik studie²¹ av hvilken rolle familien spilte i antikken, i Det nye testamentet, og hvordan familie-begrepet speiles i NTs undervisning om tro og menighetsliv. Hans konklusjoner er meget opplysende:

1. De kristne blir omvendt og bevart ved å bli inkludert i et familie-lignende fellesskap (både følelsesmessig og praktisk), Apgj 11,14; 16,15; 31-34; 18,8; 1 Kor 1,16; 16,15.²²
2. Inkluderende språk står sentralt i Det nye testamente og oldkirkelige skrifter, Mrk 10,29-30; Efe 2,11-22; Gal 6,10; Phil 4,1; Filem 15; 1 Tess 1,4; 1 Pet 4,17 o.a.²³
3. Nye kristne sluttet seg til et kristent «hus», Rom 16,5; 10-11; 11-14; 16,23; Acts 17,5-6; Col 4,15 o.a.²⁴
4. Familie-termer ble brukt i stor utstrekning og satte standarden for praktisk liv blant kristne.
 - a. De mange bibelhenvvisninger til familie og hus, Luk 6,48-49; 11,11-13; 12,36-38; 13,20-21; 25-27 o.a.²⁵
 - b. Formaningene om å praktisere broderkjærighet, 1 Tess 4,9; Rom 12,10; 1 Pet 1,22; 2 Pet 1,7; Heb 13,1.²⁶
 - c. Vitnesbyrd fra kristne om hvordan de levde sammen, Justins Dialog 47,2-3²⁷; Justins 1 Apologi 142-3²⁸.
 - d. Vitnesbyrd fra ikke-kristne om hvordan de levde sammen, Lucian av Samosata.²⁹
5. At mange nye kristne trengte en ny familie, var en pådriver for menighetene til å komme dette behovet i møte.
6. Vennskap, slik det ble praktisert av Jesus, dro i samme retning.³⁰
7. Familie-språk var ikke bare talemåter, det ble levd ut i praktisk liv. Kristne så på hverandre som brødre og søstre – og levde tilsvarende.

Husmenigheten var den nye familien

Sandnes viser videre hvordan det var en slags *utvendig symmetri* i og med at en antikk storfamiliehusholdning ble til en kristen husmenighet. Samtidig var det noe *asymmetrisk* i dette forholdet, fordi det innebar en ny definisjon av *slektskap*.

²¹ Karl Olav Sandnes: *A new family. Conversion and ecclesiology in the Early Church with cross-cultural comparisons*. Frankfurt; Peter Lang, 1994.

I J.H. Hellermans studie *The ancient church as family*. Minneapolis; Fortress Press, 2001 fokuseres det spesielt på forskjellen mellom en moderne vestlig familie-definisjon og patri-lineal tenkning, og at kirken framsto som en erstatningsfamilie, mens Reidar Aasgaard har fokusert især på brorskap hos Paulus, *'My beloved brothers and sister!'* Oslo; London, T&T Clark, 2004.

²² Sandnes 1994, s. 181ff. Denne hovedkonklusjon samsvarer med forskningen til Berger og Luckmann, hvis teori har vært sentral for Sandnes.

²³ Sandnes 1994, ss. 65-82.

²⁴ Ibid. s. 93.

²⁵ Ibid. s. 66.

²⁶ Ibid. s. 113.

²⁷ Ibid. s. 153ff.

²⁸ Ibid. s. 161ff.

²⁹ Ibid. s. 171ff.

³⁰ Ibid. s. 86.

I tråd med Jesu og Paulus' undervisning hadde husmenighetene nye kjønnsroller, nye vennskap, et nytt fellesskap der sosialt ulike fungerte på like vilkår. Jesus ble ansett som den som hadde modellert dette vennskapet med ulike ved at han var villig til å lide og dø, endatil for sin fiende, Rom 5,6-10.

Hierarkiske og egalitære strukturer fungerte side om side. Da kristendommen slo rot, fikk man som ventet en miks av gamle og nye strukturer. Paulus utfordrer romerne på dette direkte – selv om han aldri hadde vært der og observert det ved selvsyn, jfr. Rom 12,3 og 16.

Familie-begrepet bør belyse vår misjonsvirksomhet

Sandnes går videre, og vil hevde at dette omfattende bibelteologiske og historiske materialet har stort potensiale i vår missiologiske tenkning. I seks punkter³¹ påpeker han hvordan 1) dette bør drive oss til å inkludere nye inn i «den nye familien», særlig i kollektivt orienterte kulturer.³² 2) Vi bevarer familiestrukturen, samtidig som vi skaper noe nytt. 3) Nye menigheter er arena der vennskap blir modellert. 4) Den nye familien er en plass der en kristen får nye «influencers». Der kan de dype nære relasjonene pleies som gir næring til ny identitet og trygghet. 5) I vanskelige tider er den kristne familien en tilflukt og hjelp. 6) Husmenighet-modellen gir umiddelbar løsning på tre behov: en møteplass, selvskreven leder av menigheten, og det bevarer menigheten som et åndelig fellesskap – men det må ikke utarte til «familisme».³³

«I denne undersøkelsen har vi funnet at det familie-liknende preget som tidlig kristne menigheter hadde var forbundet med at (sosialt) ulike delte og levde sammen; jødiske og hedningkristne på like linje, de som hadde og de som ikke hadde på samme måte, ulike etniske grupper på samme vis. Paulus brukte analogien med en kropp som utgjør en enhet av sine ulike deler til å forklare hvordan kristne med ulike evner og åndelige gaver søkte sammen og dannet en familie-liknende enhet (min oversettelse).»³⁴

I sin analyse har altså Sandnes påvist hvor sentralt familie og andre tilhørende begreper står i det nytestamentlige budskap, både i Jesu undervisning i evangeliene, i brevlitteraturen og i andre oldkirkelige skrifter. Vi kunne i tillegg pekt på andre begreper som leder oss i samme retning, d.e. gjestfrihet³⁵, fellesskap³⁶, partnerskap, den iøynefallende bruken av «sammen med/hverandre»-ord, bare for å nevne noen.

Grunnleggende misjonsmotiv: Invitere nye inn i Guds familie

Mitt anliggende er altså, i oppsummerende form, å løfte fram et tungt bibelteologisk materiale som peker på at evangelisering og misjon er å *kalle mennesker til tro på Jesus og invitere dem inn i den nye familien*. Vi kan kalle det *Guds nye familie-motivet*. Det motivet, vil jeg hevde, må bli operativt som en del av NLMs misjonsmotiv.

³¹ Sandnes 1994, ss. 184-186.

³² I en individualistisk kultur vil det fungere tiltrekkende – som motkultur.

³³ Sandnes 1994, s. 186. «Familisme» er uttrykk for identitet mellom en (lukket) familie og menighet. Familisme er ikke uttrykk for det åpne og inkluderende aspekt som man møter i den «nye familien».

³⁴ Sandnes 1994, s. 187.

³⁵ Se D.H. Field: Hospitality. *New Dictionary of Christian Ethics and Pastoral Theology*, Leicester, IVP 1995, s. 459.

³⁶ Se R.B. Hays: *The moral vision of the New Testament. A contemporary introduction to New Testament ethics*. San Francisco, CA; HarperSanFrancisco, 1996. Hays hevder at «community», «cross» og «new creation» er de tre viktigste fokuspunktene i nytestamentlig teologi og etikk. Det vil med nødvendighet også måtte reflekteres i missiologisk refleksjon.

Guds familie kan gjerne forstås som en variant av Guds rike-motivet. Men poenget for oss er at dette må tydeliggjøres sterkere i NLM.

I sin analyse har Sandnes trukket fram materiale fra Oldkirken. Kan det være veiledende for oss 2000 år etterpå? Sandnes mener åpenbart det, og jeg følger han, samtidig som det selvsagt kan reises mange spørsmål til detaljer og være behov for nyansering. Den debatten må vi la ligge nå.

Min oppfatning er at dette gir betydelig hjelp til å forstå vår egen tjeneste i misjon. Når vi danner kristne fellesskap/kirker så fører vi folk sammen i nye typer fellesskap som medfører nye roller og fellesskapsformer for alle involverte, d.e. misjonærene, de nasjonale og sendemenigheten. Guds ords virkning i hjertene skaper noe nytt – som ikke er der i art, grad eller utbredelse i sekulære fellesskap. Ved Guds nåde skapes det noe nytt når Guds ord blir forkynt og mottatt. Det nye må vernes om og følges opp som en baby – slik vi ser Paulus og medarbeidere gjorde. Det er utfordringen for NLM.³⁷

Utblikk - praktiske konsekvenser

Vi har nå i første del påpekt at NLM i årene framover må være klarere på sine målsettinger og utarbeide tilsvarende dynamiske strategier. I andre del har vi påpekt at misjonsmotivet må gjerne framstå klarere, og kirken som den nye familien må definitivt være en del av det. Hvilke praktiske konsekvenser vil det føre med seg? Hvilke endringer kan vi se for oss at disse justeringene vil avstedkomme?

Ansvarlighet mer enn uavhengighet

Nå er det en kjent sak at misjonen går gjennom ulike faser ettersom et arbeid utvikler seg.³⁸ Henry Venn's tre selv-prinsipper (å være selvstyrende, selvutbredende, og selvunderholdende - supplert med et fjerde, d.e. selvteologiserende) er en del av den missiologiske barnelærdom. Men det rettes nå et kritisk lys på enkelte av disse hevdvunne prinsippene der *ansvarlighet* blir løftet mer fram. Innenfor rammen av Guds nye familie – skal vi da primært tenke uavhengighet eller ansvarlighet?³⁹

³⁷ Noen har spurt retorisk: «Når skal NLM vedkjenne seg farskapet for det de har bygd opp?» 1 Kor 4,15. Kollega Ivar Vegge vil skjerpe formuleringen ytterligere, d.e. «morskap» er kanskje enda mer treffende. Forkynnere og misjonærer opplever, som Paulus, at de har, som en mor, båret fram og fostret enkeltkristne og menigheter, Gal 4,19, 1 Tess 2,7; 11-12.

³⁸ Dette er kortfattet, men greit beskrevet i NLMs misjonsstrategi mot 2020 (pkt. 4.0 Faser i arbeidet). Van Rhenen mer enn andre tematiserer hva som praktisk skjer på et misjonsfelt. Gailyn Van Rhenen: *Missions. Biblical foundations and contemporary strategies*. Grand Rapids; Zondervan, 2014, ss. 157-164. Se ellers M. Magerøy: *Misjonsperspektiv i praksis. Aktuell misjonskunnskap for sendemenighet og misjonær*. Oslo; Lunde, 1973, ss. 230-237.

³⁹ Ivar Vegge i sin artikkel hevder at prinsippet om selvunderhold, d.e. evne til selv å bære sine økonomiske kostnader, må revurderes. «Idealet om selvunderhold bør byttes ut med et ideal om ansvarlig partnerskap i misjon.» Vegge 2018, s. 19. «Det missiologiske ideal om 'selvunderhold' er delvis preget av et moderne, vestlig ideal, som er oppstått i et meget individualistisk samfunn med en viss velstand som muliggjør en større grad av uavhengighet», s. 23. Det kritiske søkelys på selvunderholdsprinsippet var tydelig allerede for 30 år siden, se. K. Jørgensen: *Visjon og hverdag. Lederskap i misjon og menighet*. Oslo; Verbum, 1991, s. 222.

I alle NLMs strategi-dokumenter tas Venn's prinsipper inn nærmest som selvfølgelig. Personlig har jeg også oppfattet og forsøkt praktisere de slik i mange år selv. Men jeg innser at vi må presisere ytterligere hva de innebærer.

I *NLMs misjonsstrategi mot 2020* (2009) ser en for seg at i utfasingsperioden kan en fysisk tilstedeværelse opphøre, men man vil opprettholde relasjonen. «Det kan skje ved plassering av utsendinger, korttidsopphold, besøk eller kontakt mellom ledere.»⁴⁰

Jeg vil tro at hvis vi skal ta på alvor det relasjonelle som vi har påpekt ovenfor, at menighetene og kirkene våre er vår nye familie, da vil ikke besøk og utstrakt kontakt av ulike slag være en opsjon, men en *nødvendighet*. I en familie kommer vi sammen. Vi gleder oss sammen, og vi lider med hverandre. Vi berøres av min søster eller brors nød.⁴¹ Vi kan ikke melde oss ut av det livet som nå erfares av våre kristne søsken, fordi det er en del av mitt eget. Mitt og deres liv er nå på grunnleggende vis blitt flettet sammen – på godt og vondt.⁴²

Utfasing kan ikke bety frakobling

Vi vil altså understreke så sterkt vi kan at når vi drar i gang et misjonsarbeid, inngår vi, som enkeltmisjonærer og som misjonsorganisasjon, i en relasjon, et hushold, som vi aldri mer vil kunne melde oss ut av – uten til stor skade for organismen. Familiebåndet er der så lenge individene kjenner hverandre, så lenge kirka og misjonen fortsatt består. Det båndet blir opprettholdt og styrket gjensidig ved besøk over kortere og lengre tid, at en kommer hverandre i møte i vanskelige perioder, at en støtter hverandre ettersom en har ressurser til det, at en inngår partnerskap⁴³ for å utføre oppgaver sammen osv. Her er muligheten utrolig mange.

Til tider har man hatt inntrykk av at NLM har ansett et utfaset område som et felt en kan være åndelig, økonomisk og fysisk frakoblet. Det kan være mange grunner til at en relasjon kan være vanskelig, men i en slik situasjon er det enda mer påkrevd at en misjon er seg bevisst hvilket ansvar det påhviler den som er den eldste i en familierelasjon.⁴⁴ Kristne mennesker kobler seg ikke fra familien.

⁴⁰ NLMs misjonsstrategi fram mot 2020, pkt. 4.4.

⁴¹ Valdir Steuernagel: «The most important piece is where your heart is. Are you willing to listen? If you go on a trip and encounter suffering and poverty and you don't cry, something is wrong. We should stress that.» <https://www.lausanne.org/lgc-transfer/more-partners-at-the-family-table-2>, accessed 8.5.2019, kl. 21.24.

⁴² I noen framstillinger blir de ulike fasene omtalt på en svært teknisk og avpersonalisert måte. Da er det lett å miste av synet de mange dype relasjonelle forhold som misjonsarbeid utgjør. En slik tendens kan man se f.eks. i Terry & Payne 2013, s. 52 (se note 11). En kompliserende faktor er at ofte er slike faser sammensatt av mange ulike elementer som hver for seg kan være en vanskelig utfordring. Dette er godt beskrevet av W. Harold Fuller: *Mission-church dynamics. How to change bicultural tensions into dynamic missionary outreach*. Pasadena, CA; William Carey Library, 1980, ss. 159-187.

⁴³ Jim Thomas reflekterer rundt partnerskap: «I have seen how using the term *partnership* early in a relationship can create misunderstandings that stymie the development of a genuine relationship. Two parties can have very different ideas of what *partnership* means. I prefer to talk instead of relationships and the virtues that enable good and healthy ones. Virtues like respect, honoring one another, giving the benefit of the doubt, and persistence — or, hanging in there when things get tough. These are the virtues that we talk about in friendships and marriages. The same should be true for international relationships. Valdir Steuernagel affirms such virtues when he speaks of listening well.» <https://www.lausanne.org/lgc-transfer/what-makes-a-partnership-2>, accessed 8.5.2019, kl. 21.29.

⁴⁴ Dette forhold er klart erkjent i *Ingen snarvei for evangeliet* (2000, s. 17), men det er avsvakket i dokumentene som har kommet de siste årene.

Hva med de unådde? Ressurser?

Vil ikke dette føre til at misjonen blir hengende igjen i ufruktbare gamle relasjoner og ikke kommer seg videre? Hva med kallet til å nå videre ut? Hva med de tallrike unådde?⁴⁵

I en sunn relasjon kirke/misjon vil det være naturlig å dele hva som ligger en på hjertet. Å dele uroen og nøden for andre vil være en mulighet til å ta relasjonen et skritt videre der man sammen legger planer for hvordan utføre dette oppdraget.⁴⁶

Faren for å forbli i en usunn relasjon er absolutt til stede⁴⁷, men veien ut er ikke å avbryte relasjonen, men å arbeide med måten en forholder seg til hverandre på. Usunn økonomisk avhengighet i en ung kirke må erstattes av sunn økonomisk og administrativ ansvarlighet for egen virksomhet.

Usunn paternalisme og behov for å ha noen å vise omsorg fra misjonens side må erstattes av moden evne og vilje til å gi en ansvarlig partner rom og plass til å utvikle seg. Relasjoner i misjonssammenheng har overraskende mye til felles med relasjoner i ekteskap og på familieplan. Man har sine utfordringer, men løsningen er aldri å springe fra, men sammen takle utfordringene.

Vil ikke dette binde opp misjonens ressurser, d.e. mannskap og midler? Utvilsomt, men har vi noe valg? Skal vi ikke ta ansvar for de barn vi setter til verden? Når det gjelder midler - vi skal merke oss at den generasjonen som ofret og ba for de eldre kirkene er meget interessert i å vite hvordan det går. Hvordan kan vi nå stå sammen med dem? At misjonen informerer mer og tar mer del i de eldre kirkenes liv vil utløse nye ressurser.

⁴⁵ Kallet til å nå «videre ut», er i NLM ofte begrunnet i en mulig tolkning av Paulus' misjonsmetode, jfr. ovenfor, der en legger stor vekt på at Paulus har tatt bevisste strategiske grep. En annen like mulig tolkning er at Paulus overveide arbeidet gjennom de kontakter og forbindelser han til enhver tid hadde, dvs. at han i langt mindre grad regisserte sin egen tjeneste. Anvendt inn i vår sammenheng skulle det tilsi at vi skulle gi oss mer ro og tid til å bruke de åpne dører og muligheter som reelt forefinnes der hvor vi er. Se Eckhard S. Schnabel: «Global strategies and local methods of missionary work in the Early Church – Jesus, Peter and Paul.» I, *The Church going global: mission and globalisation. Proceedings of the "Fjellhaug Symposium - Mission and Globalisation", April 14th-15th, 2010, arranged at Fjellhaug International University College, Oslo, Norway.* Regnum Edinburgh 2010 Series. Oxford; Regnum, 2011, ss. 20-46.

⁴⁶ Vegge viser at erfaring fra Etiopia (SIM) viser at misjonens strenge praktisering av selvunderhold var svært vanskelig for de etiopiske kristne og førte til avstand og vanskelig relasjoner. «Skal norske misjonsorganisasjoner i dagens kontekst med 'misjon fra alle steder til alle steder', tilsvarende avstå fra å støtte partnerkirkers misjonsframstøt og utelukkende sende egne, svært dyre misjonærer? Stadig flere stiller seg tvilende til at en slik tenkning om absolutt 'selvunderhold' har et sikkert bibelsk fundament.» Videre, det framstår som paradoksalt at NMS, Normisjon eller NLM ikke er i nærheten av å ha egne 'selvunderholdende' teologiske institusjoner. De støttes massivt av statlige bevilgninger. Vegge 2018, s. 26.

⁴⁷ Vegge hevder at faren for avhengighet av midler utenfra er reell og et alvorlig problem, men det kan reduseres. Et større etisk og moralsk problem, slik Bibelen lærer oss, er den store nød og urettferdige fordeling som vi i dag er vitne til. Vegge 2018, s. 23.

En rekke spørsmål knyttet til forholdet misjon-ung kirke er utfyllende drøftet i J.H. Bavinck: *An introduction to the science of missions*. Philadelphia, PA; Presbyterian and Reformed, 1960, ss. 191-217.

Avslutning

Jeg har denne artikkelen forsøkt å peke på to områder der jeg ser NLM bør justere seg. Vi må forbedre oss på målsettinger, strategi og missiologisk tenkning. Terminologi og teologiske bilder skaper virkelighet. Jeg er overbevist om at hvis unge og eldre i NLM vil tenke klarere og fyldigere bibelsk omkring sin tro og tjeneste i Norge og på misjonsfeltene, vil det merkes i tjenesten. Kallet, oppgavene, og den enkeltes rolle blir klarere belyst når det formidles i et enkelt og forståelig språk. Det bibelske materialet tegner ut roller, og det styrker vår identitet som formidlere av evangeliet. Det gir indre trygghet, frimodighet og utholdenhet. Samtidig vil det drive til varme fellesskap og omsorg for de medmennesker i Norge og på feltene som vi skal tjene. Gud bygger gjennom det sitt folk, sin kirke, sin nye familie, som etter Jesu eksempel tjener hverandre i ord og gjerning, om nødvendig til døden, for å bringe budskapet ut om Hans frelse i Jesus Kristus.